

EDBERG, Olle (f. 1919-)

Barndomsminnen från Åkersberga, skolgång, snickare i Kahnlunds snickerifabrik och hyllfabriken i stan.

Intervju: 1996-02-01 av Karin Jansson

Utskrift: 1996 av Karin Jansson

Intervjuare: Idag sitter jag här i Olle Edbergs hus. Det är ett riktigt gammalt hus som är byggt 1905. Det är en arbetarbostad som man hade fyra lägenheter i. Adressen är Uranusvägen 3. Det finns en kakelugn kvar och vedspisen finns kvar. Jag som intervjuar heter Karin Jansson och det är den första februari 1996 idag.

I. När och var föddes du?

OE Jag föddes här, i den här backen 1919.

I. Vad hette dina föräldrar och syskon?

OE. Pappa hette Joel Edberg och mamma hette Maria och jag hade tre bröder, Bengt, Bo och Ingmar.

I. När och var föddes dina föräldrar?

OE. Pappa föddes i Gåsta alldeles utanför Hallstavik och mamma är född vid Grindtorp, som ligger här i Österåker.

I. Din farfar han flyttade hit.

OE. Farfar kom hit 1905, samma år som det här huset byggdes. Han var den första hyvlaren som var, för sågen var alldeles ny och han anställdes som hyvlare.

I. Har din farfar berättat någonting hur det var att jobba i snickeriet när han kom hit?

OE. Nja, kanske inte så mycket om just det, men han berättade en hel del om hur det var och min pappa har berättat en del. Han började i skolan här och gick uppe i Runö skola. Han var född 1895, så han var då tio år när de kom hit och då gick de över järnvägsbron här, för det fanns ingen annan bro på den tiden och gick till skolan den vägen.

I. Snickeriet startades då 1905.

OE. Ja, 1904 eller 05, skulle jag tro och då var det både såg och snickrtifabrik. Kvarnen byggdes lite senare. Jag kan inte säga exakt, men det var inte så långt efter.

I. Din mamma var född här i Österåker, har hon berättat något om dina morföräldrar?

OE. Ja, mycket. Jag har varit mycket hos dem. Min morfar och mormor, morfar var född i Össeby-Garn och mormor var född i Bleckungen här i Singö och hette Singfeldt, för hennes far hade varit dragon vid Singö och då fick de det där namnet. Gårdsnamnet alltså. När de var nygifta, bodde de i Margretelund och morfar var slöjdare där på gården, sen flyttade de till gamla Harsbro, som det hette. Jag tror att det tillhör Össeby-Garn, men de bodde där och sen flyttade de därifrån till Grindtorp, där min mamma föddes då. Sen hade de den här gården Järsätra i några år, för att sedan flytta till Rimbo.

I. De arrenderade Järsätra

OE. De arrenderade Järsätra, för det ägdes av Runö gård här.

I. Och Järsätra finns det ingenting kvar av.

OE. Nej, det finns inget. Det finns lite lämningar, grunder och sådant där kvar. Det är det enda. Sedan hade de en gård till som hette Morsta som de hade samtidigt då, för då var de sju syskon, så de var så många barn som hade blivit äldre, så då arrenderade de en gård till. Så de äldsta barnen var på den gården och skötte den. Sedan 1919, samma år som jag föddes, då hade de auktion på djur och allting vad de hade, så mycket de kunde göra av med och köpte en gård uppe i Rimbo och flyttade dit och sen var jag där hos dem alla mina skollov, på gården där.

I. Vilken skola gick du i?

OE. Jag har gått i Österskärs skola och där började jag 1926.

I. Vad hette dina lärare?

OE. Jag hade en som hette Signe Vennlöv, som sedan gifte sig och hette Berley och sedan hade jag Greta Reed och sedan hade jag Harry Hedén som jag tyckte mycket om. Han var jättebra. Tog oss med ut på, till och med att han var ute söndagar och hade oss samlade hela klassen och vi fick ut och gå, vi åkte skridskor och hade mycket kul hyss för oss.

I. Kommer du ihåg några andra speciella skolminnen?

OE. Jag vet att vi åkte skridskor en gång till Djursholm, en söndag, åkte över Resaröström och över Kyrkfjärden, över Värtan och så åkte vi tåget hem. Det var en rätt så lång resa. I skolan var det väl annars inget speciellt. Det var sin jämna gång. Inte för att jag tyckte så förfärligt mycket om skolan, men det gick.

I. Hur såg Österåker ut när du var barn?

- OE. Ja, det var ju en jordbruksbygd. Det fanns ju bara den här industrin, sågen och ja, så fanns det ett bageri som var lite större. Tegelbruket som fanns tidigare, var ju borta innan jag vart född. Det kanske var kvar när jag föddes, men jag minns det inte. Jag minns ju ångbåten när den gick, eller båttrafiken som gick i kanalen. Man minns ju den flottningen av timmer som förekom, man hade timmer ute i Tunaviken och så drog man upp småposter. Det kom timmer till sågen uppifrån Garnsviken, som höggs däruppe på prästgårdsskogen och som flottades ner hit.
- I. Så man flottade alltså timmer i kanalen.
- OE. Javisst, man flottade i kanalen. Man köpte timmer i Rydboholm och då hade de där bogserbåtarna och drog timmerflottarna hit. Det var den bilden då. Järnvägen kom, naturligtvis, ånglok och det var kanske inte mer än två, tre tåg om dagen.
- I. De hade godstrafik också.
- OE. Då hade de gods, godsmagasin och de hade godståg som kom. Ett godståg om dagen.
- I. Bönderna lämnade mjölk och så där.
- OE. Ja, mjölk gick också på tåget då.
- I. Skickade ni med material från snickeriet också?
- OE. Ja, de gjorde det. Det gick material med där. Man köpte och sålde virke, alltså. Det fanns ett stickspår som gick, ... som man kunde köra ner med järnvägsvagnar ända ner till sågen och där fanns en brygga där ångbåten la till också och varor som kom till Janssons affär som den hette på den tiden. Det kom mycket på båten. De hade då en tralla som de körde på spåren ner och hämtade silltunnor och ...
- I. Var låg Janssons affär?
- OE. Precis där Skutan ligger idag.
- I. Det var ett sånt där stort vitt hus, va?
- OE. Ett rätt så stort trähus, ja.
- I. Vilket var ditt första arbete?
- OE. Mitt första arbete var nere på sågen.
- I. Vad gjorde du då?
- OE. Då sköt jag spån. Man fick kärra spån. Det fanns inga spånfläktar på den tiden, utan man hade en kärra, som man fick lasta med spån som vart

under ramen (sågen) och så ösa i och sopa och hålla rent. Så körde man den här kärran in till ångpannan, alltså till fyren där och så tippade man där och så eldade man med spån. Så den eldades upp vart efter och användes som kraft. Det fanns ju en ångpanna och en ångmaskin, som drev hela industrin och den där ångpannan den finns kvar än idag, fast den används inte, men den står kvar. Det fanns en ångmaskin som var på 250 hästkrafter. En viss tid jobbade jag där som eldare också. Jag började jobba när jag var 13 och sen mellan jag var 15, 16 då eldade jag nog ångpannan där. Sen efter det så kom jag in på verkstaden och jobbade där några år. Ja, tills jag just skulle fylla 18 år, då flyttade och bytte jag och började i mjölkcentralen uppe i Ununge, ovanför Rimbo en bit. Sen var jag på flera olika. Jag var på Häverdal, på Vaddö och ute i Roslagsbro på ett litet mejeri där och tjänstgjorde och till sist blev jag då flyttad till Surahammar och där slutade jag och flyttade tillbaks hit och började som snickare igen.

I. Vad var det för sorts snickeriarbete ni höll på med?

OE. Ja, det tillverkades mest då när jag började, fönster och dörrar och lite inredningar också.

I. Enligt Stina Neckman var ni ganska ensamma om att tillverka inredningar.

OE. Ja, här på platsen var vi ju det. Sen var det tidigare, jag minns när jag var barn, då gjorde de, vad var det, början på 30-talet, då hade de väldigt mycket stora jobb. Bland annat gjorde de till Stockhaus, inredde ett stort hus och då körde de i skift, tvåskift. Så jag minns att pappa gick i skift och jag skulle tro att det var 30, 31 eller någonting sånt där och lite unikt var det att det fanns två sådana här piggsutor, som man säger, här ifrån. Det var en Petrus Johansson¹ hette han som hade den där och så fanns det en till och de lastade inredningarna på de där skutorna och körde till Blasieholmen och lossade där. Det kan ju vara rätt så intressant och minnas.

I. Vet du några fler ställen som man gjorde inredningar till i Stockholm?

OE. Ja, Stadsbiblioteket, när det byggdes, gjordes det inredningar till det, vet jag. Sen vet jag inte precis. Ja, vi gjorde fönster och så där. Utbytningsfönster och sånt där. De skulle bytas ut, alltså. Isättningsfönster och nytillverkning också till byggena, det gjordes också. Annars kommer jag inte ihåg precis. Jo, pappa svarvade mycket. Gjorde svarvjobb, så när ahuset på Skansen gjordes, det minns jag nu. Det är en massa balustrader som står där uppe. De är tillverkade härifrån och sen den där dörren som jag visade bild på förut, en bild på en ekport som gjordes till Dragongården på Djurgården, där Folke Bernadotte bodde då.

¹ Det finns en intervju på band och utskriven med Petrus Johansson. Se Roslagssamlingarna.

- I. ... som fortfarande finns kvar.
- OE. Som fortfarande finns kvar, ja. Jag såg den på en bild för ett par år sedan.
- I. Det fanns, om jag har förstått det hela rätt, snickeri, brädgård och såg ...
- OE. ... och kvarn
- I. och kvarn, ja. Låg de ihop då?
- OE. Ja, de låg ihop. De låg på samma mark alltså.
- I. Man köpte då timmer då och sen så gjorde man det då till bräder och så snickrade man ihop det till inredningar och sånt.
- OE. Ja, det gjorde man då. Då lades det upp, det sågades och då var det rått och sen lades det upp i stabbar då...
- I. För att torka då.
- OE. ... och sen hade de torkanläggning som det togs in i innan det byggdes ihop. Det som skulle gå till byggnation det behövdes inte torkas, men det som skulle gå till snickerierna, det las in i torkar, de drevs med ånga från ångpannan och ångmaskin. Medan jag kom att tänka på det där, det var ju flera hus som det var arbetare som bodde i. Det var fyra hus som var arbetarbostäder och då fanns det en tvättstuga där nere så att de som bodde i husen, fruarna när de skulle tvätta, så gick de dit ner.
- I. Från Uranusvägen kan man säga.
- OE. Från just de här husen som ligger runt Uranusvägen, Åkersbergavägen.
- I. Så gick de ner då, var låg tvättstugan?
- OE. Den låg alldeles intill kanalen bredvid där och då drevs den med ånga, så när de skulle tvätta och värma vatten så var det ett rör ner i en bassäng som man tappade i vatten och så vart det varmt.
- I. Gratis varmvatten då.
- OE. Javisst, gratis varmvatten.
- I. Skruva på en kran så blev det varmvatten. Ja, det var ju modernt för den tiden.
- OE. Ja, det var väl utnyttjat. Ja, det var modernt.
- I. Hur fungerade kvarnen?

- OE. Kvarnen, ja. Då kom bönder här ifrån trakten hit. Det var många skär-gårdsbor som kom hit med sina båtar upp i kanalen och använde det här trallspåret och körde sina säckar upp till kvarnen och så malde man då.
- I. Så det var en sädeskvarn.
- OE. Sädeskvarn, ja. De malde vete och havre och råg, förstås.
- I. Hur drevs den?
- OE. Ångmaskinen drev en generator, som astrade ström och sen drevs det med elektriska motorer.
- I. Så det var en elektrifierad kvarn.
- OE. Ja just det, det var det. Sedan gjordes det om och sedermera togs ström från nätet.
- I. När elnätet blev så pass utbyggt hit ut att det gick.
- OE. Ja, just det. Det blev mer allmänt att man använde nätström till sådan drift.
- I. Den här ångmaskinen som fanns kvar också, den drev då alltihop med elektrisk ström.
- OE. Ja, från första början gjorde den det. Från allra första början hade de en ångturbin, men det gick inte bra så att den byttes ut sen och man satte in en ångmaskin.
- I. En ångturbin måste man väl ha använt vattnet från kanalen.
- OE. Turbinen är ju en helt annan konstruktion än ångmaskin. Det är en massa munstycken som sprutar in ånga på ett skovelhjul, ungefär som ett vattenhjul, men det fungerade inte bra så att den lyftes ur.
- I. Den här ribben som blev över, det vet jag från andra ställen där man använde den på olika sätt, hur användes den här?
- OE. Den eldades upp. Man använde spån och ribb och eldade upp. Det som blev över det såldes och sen fick de som jobbade köpa lite billigare spån där ribb till att elda i sina vedspisar och kakelugnar. Så det där med bogserbåten som fanns här. Det fanns en ångbåt, som drevs av ånga som hette Laila och den hade man två pråmar till, varav den ena låg sjunken i många, många år. Jag vet inte om den är uppriven nu eller om det finns något kvar av den. Det är båtbyggor över den nu, tror jag i alla fall.
- I. Var låg den?

- OE. Den låg nästan mitt över, där vi hade båtarna här då.²
- I. Där färghallen låg ungefär.
- OE. Där färghallen låg ja. Det där gröna huset. Där låg den. Man har byggt en lång brygga där nu. Mellan industrinbron och gångbron över till Deabhuset, vid potatiskällaren. Då hade man timmer och man hade länsar som man kopplade ihop stockarna, så att stockarna höll ihop, så att de inte flöt ikring i kanalen. Sen var det en ränna där man spelade, drog upp, timret till själva sågramen.
- I. Det fanns väl stockar som slet sig i alla fall. Fick man rensa kanalen?
- OE. Ja, man fick rensa kanalen ibland, gå och plocka och en del sjönk och låg kanske med en liten hörna upp och ibland hände det att en sån där stock kom ut och så fastnade han i propellern på båtarna.
- I. Lite farligt för båttrafiken.
- OE. Sen köptes hela båtlastar, för att försäljningen ökades så mycket att man hann inte med att såga, utan man köpte hela båtlastar, både från Finland och ifrån Norrland, så att det kom såna här tremastade skutor hit och lossade, gick upp här i kanalen.
- I. Vet du om man köpte någonting från Östanå och Nykvarn också?
- OE. Det vet jag inte. Det tror jag inte. Jag tror att man köpte mera längre ifrån.
- I. De kanske hade mera att sälja.
- OE. De hade nog mer att sälja. De hade nog avsättning för sitt ändå. Jag har inget minne att man köpte något därifrån i alla fall.
- I. Sågen, hur fungerade den? Jag vet att i Östanå hade man en ram som man kunde köra två stockar i.
- OE. Ja, de hade dubbla ramar i Östanå, här fanns det bara en ram som man körde en stock i taget och så tror jag att man i Östanå blocksågade på den ena ramen och sen så styckade man upp blockena och sen in i den andra, men det fanns inte här utan då gjorde man så att man sågade timret den ena dagen och sen sågade man om det nästa dag. Man fick ställa om den, plocka in olika blad, för att såga de dimensionerna som man ville ha. Det var ofta att man sågade plank på mitten och bräder på utsidan.
- I. Det var olika kvalitéter beroende på varifrån man tog virket ifrån stocken.

² Min pappa och Olle Edberg hade sina båtar bredvid varandra och delade en förtöjningsstolpe.

- OE. Ja, just det. De yttre brädorna blev det alltid finare kvalité utav. Det var ju mindre kvist i dem. Kärnan alltså, fick bli plank. Det blev ju sprickor i träet. Sen var det hyvlerit och där jobbade jag också som grabb och man fick gå och ta emot virke, då. På den tiden jobbade farfar så att han var hyvlare och han postade den där hyveln och vart efter bräderna och panel hyvlades fram så fick man lasta det och köra ut det i lador trava upp det där. Skota upp de snyggt och fint. Man fick skällning om man inte gjorde det snyggt.
- I. Brädgården, på Östanå hade man stabbar. Hur gjorde man här?
- OE. Man bar det.
- I. Hade man landgångar som gick ...?
- OE. Landgångar som gick upp på stabbarna, så att det var aldrig ... Nu för tiden har man ju truckar som man gör i ordning hela, men här var man helt utan, så att man bar upp det.
- I. Det var rätt farligt, med andra ord.
- OE. Farligt jobb.
- I. Det gällde att hålla balansen.
- OE. Det var plankor, landgångar och bockar. Det blev ju rätt så högt. Stabbarna var en fem, sex meter höga.
- I. Då gällde det att inte falla.
- OE. Och så gå med kanske två råa tre tumsplankor, så hade de en sån där bärkrok och sen en puta på axeln.
- I. Vad var en puta?
- OE. En puta var en stopp, en kudde som låg på själva axeln och sen var det ett läder uppe på.
- I. Så att man kunde ...
- OE. Nej, det var ett läder som plankan låg på, eller virket låg, för att skydda axeln och sen hade man en annan käpp som var krokig, som man höll i och som gick ner så här och runt nacken, så att man höll balansen på plankorna. Jag bar något lite, men jag var så pass ung då. Man orkade inte så mycket.
- I. Rätt virke har jag förstätt, är ganska tungt.

- OE. Det är mycket, mycket tyngre. Det slet nog ner många, det där bärandet. Sen kom den tiden då det kom bilar. Jag talade om flottningen, men mycket timmer kördes av bönderna på kälkar och hästar och timmerkälka, oppifrån prästkogen och bönder som sålde kanske till sågen då, virke. Sen var det en del som körde ner sitt virke, för att få det sågat och sen tog hem sitt virke igen, när det blev sågat. Lejde då för själva sågningen. Sen kom lastbilar och så där och då transporterades det mesta per bil. Då vet jag att fram emot 40, då byggde man det här stora huset "Tre vapen" ute på Gärdet och då gick det två billaster, så gott som varje dag med fönsterbågar och karmar. Så att de fönsterna i de husena de var gjorda här nere.
- I. Vad använde man för virke till fönsterna på den tiden?
- OE. Det var furu och det skulle vara nästan ren furu i bågar och karmarna var lite sämre.
- I. Vilken del utav trät använde man då?
- OE. Det var då de yttre bitarna, för det är ju de som är de snyggaste. Det var ju en och en halv tum och två tum, som man sa på den tiden.
- I. För att på framför allt 70-talet har man ju använt så dåligt virke att de ruttnar upp.
- OE. Men det beror ju på att man har annan skog idag. Det var mycket mera mogen skog, som dörrar till exempel, som man har gjort på senare, där har man varit tvungen att limma ihop dörrramstycken och sånt där. Förr fanns det så gammal och tätvuxen skog, så att de dörrarna till exempel i det här huset, de är inte limmade, så att det är ett så gammalt fint virk så det slår sig inte. Det var duktiga på att välja träd. De som sysslade med det där.
- I. Det är kanske nackdelen av kalhyggena, att de tar allting och inte bara de träden som behövs.
- OE. Sen blir det att man har drivit det där så att skogen växer fort, den blir snabbvuxen och då blir inte kvalitén densamma. De ska stå lite trångt träna och växa sakta, men nutidens skogsbruk vill man naturligtvis ha fram så många produkter som möjligt så att det lönar sig.
- I. Kvalité kanske är bättre i alla fall på lång sikt.
- OE. Det är det väl, sen är det väl det här att man har fått byggt mycket som ruttnar bort och blivit förstört, nog mycket berorende på färger, täckfärger med plast i, som gör att man har stängt in fukten och då blir det mögel och röta.

Sid två

- I. Vilka övriga industrier fanns det i Österåker, som du kommer ihåg?
- O.E. Jag vet att Björks verkstäder startade någon gång 35, eller någonting sånt där och det växte ut sedan och blev en rätt stor industri, som man gjorde smide och sånt där.
- I. Var låg den någonstans?
- O.E. Den låg, ja vad ska jag säga, därnere, det är bortrivet alltihopa nu, det revs för några år sedan. Ett stort tegelhus som låg nere vid kanalen. Bredvid huset där Södra Roslagen/Lokaltidningen har (hade) sitt kontor, där lite hitåt.
- I. Det var ett tegelhus och så var det ett lågt gult hus.
- O.E. Ett tegelhus och så var det några låga byggnader där också. De hade cykelreparationer och sånt där.
- I. Ja, just det på senare tid.
- O.E. Och där var det en som hette Bertil Björk som startade och där gjorde de idrottsmaterial senare, men tidigare var det mest smide och svarjobb och sånt där. Sen hade de bilverkstad där också. Sen fanns det då, som vi sa, väskfabriken som var i det gamla bryggeriet som var en gång i tiden. Det var ju också en stor industri ett tag. Det var kanske en 70-80 anställda.
- I. Var låg den någonstans?
- O.E. Den låg där parkeringsplatsen är nu. På andra sidan järnvägen, Calux gamla tillhåll.
- I. Mellan landsvägen och järnvägen.
- O.E. Ja, just det. Ner mot kanalen. Det var ju bryggeriets lokal tidigare. Det var bröderna Melins som hade det där.
- I. De hade nere i Österskär ett tag också.
- O.E. De hade i Österskär också, ett tag. De startade där och de hade som två industrier i gång. De hade Österskär kvar och drev det. Sedan fanns det Roslagsbageriet. Det är där borta vid tegelbruket, där nuvarande Galvator är och de bakade och en bagare Larsson hette han, som hade det där. De hade två bilar och körde ut bröd, bland annat till Rimbo och när jag skulle till morfar som var i Rimbo. Så passade man på och frågade man chauffören, så att man fick lifta med till Rimbo med den där brödbilen och det tog nästan hela dagen. Han åkte på morgonen och sen skulle han besöka alla affärer i Össeby-Garn, hela vägen upp till Rimbo. Det var nästan mellan 10-15 affärer, som man åkte till innan man kom fram till

Rimbo. Så det blev eftermiddag innan man kom fram. Det var den industrin. Det var väl inte just något mera. Sen var det bondgårdar, Smedby gård var en stor gård som var igång och så där.

I. Hur fungerade brandförsvaret här i Åkersberga?

O.E. När jag var barn fanns det inte något brandförsvaret, utan man hade sådana här handsprutor och sånt där som man hade lite grann. Sen blev det brandstation här nere, men det var ju på senare tid. Det var ju också någon gång i början på 40-talet. När det började hända saker och ting.

I. Så varje hus och gård hade sina handsprutor.

O.E. Ja, sina handsprutor, som på sågen där fanns det en stor spruta som bemannades av två man som kunde ..., men sen fanns det även ångdrivna pumpar där.

I. Ja, för det måste var ganska eldfångt då.

O.E. O ja, det var ju att det hände, men det var inte något större brasa förrän såghuset brann opp, men det var ju många år senare.

I. Om man ser på utvecklingen för snickeriet, man gjorde inredningar på 30- och 40-talet. Fortsatte man att göra inredningar?

O.E. Man arbetade inte på samma vis. Det blev en helt annan utveckling, just det att det kom in ... plywood-tillverkningen först och sen kom det här med lamellträ. Stora skivor och små stavar som har täckskikt av faner i olika träslag. Det fanns ju både furu, björk och allting. Så det kom lamellträ och sånt där.

I. ... och det limmade man ihop.

O.E. Det limmade man ihop. Tidigare gjorde man sånt, när man skulle ha fint, så limmade man och fanerade själv på fabrikerna eller på verkstan, men sen på senare år framåt 40-talet, då började man köpa sådana skivor, för att det lönade inte längre att hålla på, utan stora industrier, med specialmaskiner gjorde sånt där. Så att det blev en väldig omsvängning just med tillverkningen och sen förbättrades maskiner och pressar gick hydrauliskt. Man kom fram med putsmaskiner så att man inte behövde stå och putsa, och slipa och hyvla, utan det gick maskinellt.

I. Putsa, hur gjorde man det?

O.E. Man putsade karmar för, till exempel en del var kantiga och så där och då stod man med handhyvel och hyvla, så att man kunde stå fyra, fem dar och bara putsa. Då hade man två hyvlar, en som man putsade kanter med och en falshyvel och det blev sådana där långa spånor och sen spikades det ihop och så där.

- I. En karm är ihospikad?
- O.E. En karm består av två sidstycken och ett bottenstycke och ett understycke och i den är det en fals vari dörren sitter, eller fönsterbåge. Det är själva ramen som sitter runt fönstret. Den kallas för karm. Det där faller så naturligt så att man inte tänker på det.
- I. Jag tänkte på att man ser karmen, men att man inte tänker så noga på hur den är gjord. Samma sak med dörrkarmar de bara finns där.
- O.E. Det blir så när man är fackman om en viss sak och så pratar man, så är det helt naturligt det där.
- I. Då fortsatte ni med dörr- och fönsterkarmar och så där.
- O.E. Ja, sen kom det här med maskinella utrustningen, så då blev det betydligt mycket enklare och finare. Det blir enklare och jobba och inte så tungt. Man skaffade kärror och lyftar och sånt där på verkstäderna. Det blev en avsevärd skillnad.
- I. Tillverkade ni någonting mera.
- O.E. Därnere var det mest sånt. Det var inga speciella grejor, mer än dörrar. Sen kan jag berätta om mig själv, att efter sen 1947, -48 började jag arbeta inne i Stockholm i en firma och där gjorde vi hyllor och såna här monteringsbara hyllor och sånt där.
- I. Las snickeriet ner här då?
- O.E. Nej då, det fortsatte, ja jag kan inte säga mer än att själva snickeriet las ner. Det kommer jag inte ihåg. Det var någon gång i början på 50-talet som det las ner här. Det kom en fabrik, själva verkstaden såldes ifrån, själva den gamla huvudindustrin och det var en kille som hette Lundqvist från Stockholm som hade verkstad på Brunkebergstorg som köpte det och han startade den här iden med monteringsbara hyllfack, Lundqvisthyllan som väl fortfarande finns kvar och så han startade det där i större skala här. Så att jag var med och gjorde den första provhyllan till det här Lundqvisthyllsystemet som han gjorde. Sen var det en annan kille som hette Liljemark som slutade och startade upp den och gjorde en annan konstruktion, som jag jobbade hos i Stockholm, när jag jobbade där, men det blev inte så många år. Sen hade jag och en annan kille som hette Edvall den verkstaden i några år och drev den själva, men det var dålig lönsamhet, så det slutade vi med. Sen började jag jobba på en annan firma, HJ snickeri, där vi gjorde ungefär samma saker med inredningar, trappor också och där hade de även en avdelning med teaterdekorationer som jag fick jobba på också, som var väldigt skojigt.
- I. Det måste det vara. Unika för varje uppsättning.
- O.E. Ja, visst så då fick man skisser från dekoratören, som hade dekoration på

den och den teatern och då gjorde de till olika privatteatrarna. Operan och Dramaten hade ju egna verkstäder, dit gjorde vi mycket sällan, bara när deras avdelningar inte hann med. Annars gjorde vi mycket till Oscars, Vasateatern, Scalateatern som fanns på den tiden. Till Knäpp-upp gjorde vi mycket, vi gjorde också mycket till Ideoteatern och till tältturnéerna, Riksteaterns turnéer gjorde vi många. Det var väldigt stimulerande att jobba med. Det var ju inte så där petnoga utan det var formen som var det viktiga. Man fick göra skojiga grejer. Man fick göra djur ibland och sånt där som atrapper till vapen som gjordes i trä. Det var ju jätteskojigt ibland.

I. Det måste ha varit kluriga saker att lösa ibland, för att få ihop det.

O.E. Då fick man det där och så skulle man lösa det där själv och då blev det lite experimenterande och det var skojigt, men vi gjorde även andra snickerier som bord och sånt där. Jag vet att jag var med och gjorde det första bordet, när man fick börja spela roulett i Sverige och det gjordes och sattes upp i Snäckgårdsbaden på Gotland utanför Visby och det var Lindgren på Gröna Lund som startade upp det där. John Lindgren. Sen gjorde vi bra många sådana där bord till det där, så jag var till Göteborg och satte upp och upp vid Sälen, på Högfjällshotellet.

I. Då gällde det att det var plant.

O.E. Ja, det var det noga med att det skulle sitta rätt och de där själva rouletterna kom från Paris och tillverkades i Frankrike, då. Det var som har hänt mig. Sen när jag slutade där 1964 så fick jag börja här ner på industriområdet på Pimab, firman så där jobbade jag mina sista 20 år innan jag slutade.

I. Var gjorde du där?

O.E. Det var mest bank- och restauranginredningar och sådant.

I. Så då var du tillbaka till inredningar.

O.E. Ja, då var jag tillbaks till inredningssidan och där hade vi också kul jobb. Bland annat gjorde vi ett jobb till världsutställningen, som var i Montreal. Jag gjorde en trappa som flögs ner till Saudi-Arabien, gjorde en inredning till Istanbul och sånt där. Jag har haft väldigt tur med att ha fått gjort kul jobb. Så jag har trivts jättebra med tillvaron på snickeri, haft bra chefer.

I. Det är viktigt.

O.E. Ja, det betyder mycket, så att man känner att man blir lite uppskattad.

I. Få jobba självständigt och så där.

O.E. Jobba självständigt, och så här nere på Sågvägen, industriområdet. Det var ju alldeles nystartat när jag fick börja där. Så där var jag med och fick

göra en del. Jag har alltid tyckt om att jobba med metall och så där också. Så då kunde man få, chefen kom på det att vi skulle ha sådana och sådana vagnar och så diskuterade vi och så fick man göra en provtyp och en prototyp och lite sånt där. Så att jag fick hålla på och experimentera och lite grann sånt där.

I. I mindre skala då så där.

O.E. Ja, först rita upp det, som man hade tänkt sig det och sen fick man skaffa järn och sånt där och svetsa ihop bitarna och så provade vi det litegrann och jag vet att jag gjorde såna där transportvagnar som vi gjorde med stag, så att man kunde bygga på, man kunde plocka in massor med hyllor, och sen gjorde jag det och sen la man ut på beställning, för beställaren beställde tjugo sådana där vagnar sen, efter den som jag hade gjort och då var han med själv och liksom diskuterade hela tiden och så där. Det var ju skojiga jobb som man fick skapa lite själv och inte bara gå från ritningen, som man oftast fick göra. En arkitekt som hade ritat inredningen och sen var man ju bunden vid det mycket, så det var ju roligt.

I. Diskutera fram saker själv, vara med och påverka hur det skulle se ut och så där.

O.E. Det är ju alltid roligt att få vara med och påverka det själv. Så har det varit. Sen fick jag jobba där tills jag fick pension och sen hade jag det bra, för det var bara att komma dit när jag behövde göra någonting där själv, ibland ringde de "Kan du komma ner och hjälpa till lite grann" och det kände ju bra.

I. Jobba på egna villkor, efter pensioneringen.

O.E. Ja visst, behövde jag göra någonting själv, så var det bara att åka ner själv.

I. Låna verktygen.

O.E. ... och maskiner och allting. Så det var inget snack om det utan det var bara att komma dit. Jag vet att, fast jag hade slutat och blivit pensionär så skulle de bjuda personalen på en resa till Leningrad.

I. S:t Petersburg heter det idag

O.E. S:t Petersburg, ja. Då skulle de bjuda personalen dit på Luciafest, eller som en helg och då ringde de och frågade om jag skulle följa med och då bjöd de mig trots att jag hade slutat där. Det kändes jätteroligt, fick åka med och hade kul. Jag kände ju många av dem, som då jobbade, några var ju nya, så det var ju väldigt trevligt, men nu håller man bara på att knalla lite hemma. Jag kan svarva nere i källaren och lite sånt där.

I. Jag har inga fler frågor. Då slutar vi då.